

Alleg. 52.

Sprawozdanie

Wydziału krajowego w przedmiocie petycyj o wyjątkowe podwyższenie płac nauczycielskich.

Wysoki Sejmie!

Na sprawozdanie Komisji szkolnej z petycyj rozmaitych Rad szkolnych miejscowych, gmin, nauczycieli i nauczycielek o podwyższenie płac nauczycielom względnie nauczycielkom w kilkudziesięciu szkołach ludowych, powziął Wysoki Sejm na posiedzeniu z dnia 12. Stycznia 1888 roku następującą uchwałę :

„Poleca się Wydziałowi krajowemu :

1) Aby wszystkie petycye o podwyższenie płac nauczycielskich zbadał i o tych petycyach, któreby zgodnie z c. k. Radą szkolną krajową dla wyjątkowych stosunków miejscowych uznał za godne do uwzględnienia, przedłożył odpowiednie wnioski na następnej sesji sejmowej.

2) Aby wszystkie inne petycye odstąpił c. k. Radzie szkolnej krajowej do możliwego uwzględnienia przy rozdzielaniu jednorazowych zapomóg tam, gdzieby tego istotnie zachodziła potrzeba.“

W skutek tej uchwały Wydział krajowy odezwą z dnia 24. Stycznia 1888 L. 2.800 udzielił Radzie szkolnej krajowej wszystkie uchwałą Wys. Sejmowi objęte petycye wraz z odnoszącem się do nich sprawozdaniem Komisji szkolnej, prosząc o zbadanie wszystkich owych petycyj i oznajmienie Wydziałowi krajowemu swej opinii, które z nich i z jakich powodów na uwzględnienie zasługują, tudzież jaki wniosek należałoby przedstawić W. Sejmowi co do każdej poszczegółnej petycji, zasługującej na uwzględnienie dla wyjątkowych stosunków miejscowych.

Żadaną opinię otrzymał Wydział krajowy w odezwie Rady szkolnej krajowej z dnia 30. sierpnia 1888 L. 12140 **allegat A.** co do petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w następujących miejscowościach a to :

w Kolbuszowie, Turce i w powiecie Turczańskim, w powiecie Krakowskim, Majdanie, Osieku, Myślenicach, Zatorze, Wadowicach, Peczeniżynie i okoli cy, Sobniowie, Brzyszczech, Kołomyi, Izdebniku, Szczawnicy, Żabokrukach i Trybuchowcach, Mikołajowie, Bóbrce, Strzeliskach nowych, Bochni, Kossowie, Brodach, Siemianówce, Mikłaszowie, Malechowie, Laszkach murowanych, Krzywezycach, Kleparowie, Jaryczowie nowym, Hermanowie, Grzybowicach wielkich, Glinnie, Biłohorszyczach, Żydatyczach, Zuchorzyczach, Zboiskach, Rzęśnie ruskiej, Prusach, Podborcach, Mostkach, Jarosławiu, Tarnobrzegu, Nowem Siole, Przemyślu, Niżankowicach, Sokalu, Dmytrzu, Jaśle i Frysztaku.

Wszystkie powyższe petycye z wyjątkiem dziesięciu w odezwie wyraźnie wymienionych, Rada szkolna krajowa idąc za wnioskami Rad okręgowych poleca do możliwego uwzględnienia, podnosząc przy tem, że na szczególne uwzględnienie zdaniem jej zasługują petycye nauczycieli szkół istnie-

jących w miastach i miasteczkach powiatowych, gdzie z powodu siedziby władz jest większa drożyzna, jak również nauczycieli szkół istniejących w najbliższej okolicy Krakowa i Lwowa.

Mając przed sobą taką opinię Wydział krajowy musiał przedewszystkiem zadać sobie pytanie, czyli w ogóle należy mu wystąpić w obec Wys. Sejmu z wnioskiem na wyjątkowe podwyższanie płac nauczycielskich. Przemawiała przeciw temu oprócz ogólnego względu na stan finansów krajowych w szczególności ta ważna okoliczność, że uchwalona w roku ubiegłym nowa ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego zawiera już w sobie znaczne stosunkowo polepszenie bytu ogółu nauczycielstwa ludowego, w obec czego wyjątkowe podwyższanie płac w pewnych miejscowościach zapewniłoby tym ostatnim podwójną korzyść. Ten skrupuł był powodem, że Wydział krajowy od chwili uchwalenia wspomnianej ustawy w ciągu całego peryodu dzielącego sessyę poprzednią od obecnej sesji W. Sejmu oświadczał się stale przeciw wyjątkowemu podwyższaniu płac nauczycieli, skutkiem czego Rada szkolna krajowa w tym czasie żadnego wyjątkowego podwyższenia płacy nie przyznała.

Z drugiej strony wszelako nie mógł Wydział krajowy zapoznać, że petycyj, do których niniejsze sprawozdanie się odnosi, w ten sposób traktować nie można. Co do nich istnieje bowiem osobna uchwała Wysokiego Sejmu powzięta już po uchwaleniu nowej ustawy o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego, a uchwała ta poleca właśnie Wydziałowi krajowemu zbadanie petycyj w celu przedłożenia wniosku na ich uwzględnienie, jeżeliby zgodnie z Radą szkolną krajową uznał, że dla wyjątkowych stosunków miejscowych potrzeba takiego uwzględnienia rzeczywiście zachodzi. Jeżeli już samo istnienie takiej uchwały nałożyło na Wydział krajowy obowiązek innego traktowania tych petycyj, to motywa przytoczone w zeszłorocznym sprawozdaniu komisji szkolnej musiały Wydział krajowy przekonać, że Wysoki Sejm przypuszcza możliwość wyjścia w pewnych szczególnych przypadkach po za granice tego polepszenia bytu, jakie nowa ustawa o stosunkach prawnych nauczycielstwa wytknęła. Przypomina bowiem owo sprawozdanie, że nowa ustawa prócz we Lwowie i w Krakowie w żadnym innym miejscu płac nauczycielskich nie podnosi, dąży zaś do polepszenia bytu nauczycieli głównie przez wyrównanie pięcioletnich dodatków, we wszystkich klasach ich płac. Jakkolwiek przeto znaczna liczba nauczycieli mianowicie w dwóch najniższych kategoriach płacy, którzy obecnie już mają sobie przyznane dodatki pięcioletnie skutkiem ich podwyższenia dozna polepszenia swego bytu materialnego, to wszystkich nauczycieli ono nie spotka, albo ze względu na wyjątkowe stosunki miejscowe będzie zanadto małym.

Zachodzi nadto jeszcze pewna okoliczność, której komisya w swem sprawozdaniu także nie pominęła, a która nie mogła nie wywrzeć wpływu na decyzje Wydziału krajowego. Skutkiem petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w ciągu ostatnich 10 lat rok rocznie licznie do W. Sejmu napływających nastąpiły bądź to na mocy osobnych uchwał sejmowych, bądź też na podstawie upoważnienia udzielonego przez W. Sejm Radzie szkolnej krajowej, w porozumieniu z Wydziałem krajowym, w wielu miejscowościach naszego kraju wyjątkowe podwyższenia płac nauczycielskich. I tak począwszy od roku 1878 nie licząc podwyższenia płac nauczycieli we Lwowie i Krakowie, które pokrywają gminy tych miast, podwyższono płace nauczycielom w Półwsiu zwierzynieckim i w Łobzowie na mocy uchwał sejmowych z 7. Października 1882. i z 10. września 1884. a w ślad za temi uchwałami oświadczył się Wydział krajowy w r. 1885. za wymierzeniem takich samych płac nauczycielom w Krowodrzy i Prądniku czerwonym. W tym samym roku 1885. skutkiem petycji do W. Sejmu wniesionych, a przez tenże Radzie szkolnej krajowej do załatwienia odstąpionych, podwyższono płacę nauczycielom w Przemyślu, w następnym zaś roku nauczycielom w Tarnopolu, w Tarnowie i Stanisławowie. W r. 1887 na podstawie ogólnego upoważnienia uchwałą z dnia 20. Stycznia 1887. Radzie szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym udzielonego, podwyższono płacę nauczycielom w miastach Drohobyczu, Kołomyi, Nowym Sączu, Samborze i Jaśle.

Podwyższono dalej przeważnie między rokiem 1885 a 1887, zawsze za porozumieniem z Wydziałem krajowym płace nauczycielom *w najbliższej okolicy Krakowa* a to w Woli justowskiej, Prądniku białym, Bielanych, Płaszowie, Świątnikach górnych, *w okolicy Lwowa*: w Zamarstynowie

Kleparowie, Zniesieniu, Winnikach; *w miejscach kąpielowych i stacyach klimatycznych*: Krynicy, Szczawnicy, Poroninie (pod Zakopanem), Rudnie, Zimno-wodzie, Brzuchowicach, Pustomytach *w siedzibach szkół rolniczych* w Dublanach i Czernichowie, *nad granicą prusko-szląską* w Chełmku, Długoszynie, Gorzowej, Gromku, Szczakowej i Żarkach, wreszcie w kilku jeszcze miejscowościach, za któremi przemawiały szczególnie wyjątkowe stosunki a to: w Chodorowie, Nawaryi, Szczercu, Krosienku, Czudcu, Dzikowcu, Limanowie i Strzyżowie.

Jakkolwiek wszystkie te podwyższenia nastąpiły dopiero po gruntownem zbadaniu stosunków i potrzebie rzeczywistej, to jednak jako wyjątkowe i sporadyczne już z natury rzeczy nie mogły być ani w ścisły system ujęte, ani też wyczerpujące, a w następstwie tego mogą i muszą tu i ówdzie znachodzić się nieuzasadnione różnice w płacach nauczycielskich między miejscowościami o tych samych mniej więcej warunkach.

Różnice te tylko stopniowo i w miarę wpływających zgłoszeń wyrównać się dadzą, a wniosek, który Wydział krajowy niniejszem Wys. Sejmowi przedłożyć zamierza, jest właśnie krokiem do tego wyrównania.

Po tem zasądzeniu Wydział krajowy biorąc za podstawę opinię Rady szkolnej krajowej przystępuje do szczegółowego określenia swych wniosków.

Przedewszystkiem winien Wydział krajowy nadmienić, że nie wszystkie petycje, uchwałą Wys. Sejmu z d. 12 Stycznia 1888. objęte są przedmiotem opinii Rady szkolnej krajowej. Opinia ta a w skutek tego i niniejsze sprawozdanie nie odnosi się do petycyj o podwyższenie płac nauczycielskich w następujących miejscowościach a to: w Brzostku, Busku, Ciężkowicach, Chyrowie, Dąbrowie, Gdowie, Janowie, Jaworzniu, Kałuszu, Kwaczale, Kuryłowie, Libiążu małym, Libiążu wielkim, Lipniku, Liskach, Marympolu, Mikulińcach, Mszanie dolnej, Ochladowiu, Oświęcimie, Pilźnie, Płokach, Rozkochowie, Rzeszowie, Stynawie niższej, Truskawcu, Turynce, Tymbarku, Tyńcu, Wieliczce, i Zakliczynie.

Jak już wyżej powiedziano Rada szkolna krajowa, polecając ogólnikowo wszystkie w odezwie jej wymienione petycje do możliwego uwzględnienia, daje jednakowoż wśród nich pierwszeństwo petycyom nauczycieli szkół istniejących w siedzibach władz powiatowych jak również szkół znajdujących się w najbliższej okolicy Krakowa i Lwowa. Za lepszem udotowaniem posad nauczycieli w obu wspomnianych kategoriach miejscowości przemawiają notorycznie trudniejsze warunki egzystencyi a lista podwyższeń płac już dokonanych dowodzi, że już i przedtem zwrócono nato uwagę. Nie ulega wątpliwości, że nauczyciele szkół w miastach i miasteczkach powiatowych pomimo wyższej cyfrowo płacy w przeważnej części stosunkowo gorzej są dotowani niż nauczyciele szkół wiejskich.

Uchwalona w r. z. ustawa o stosunkach prawnych stanu nauczycielskiego liczy się z tem wprawdzie, przyznając tym nauczycielom dziesiąty procent ich płacy jako dodatek na pomieszkanie wszelako ta sama ustawa równając jednocześnie dodatki 5-letnie dla wszystkich nauczycieli, polepsza byt nauczycieli wiejskich może w znaczniejszej mierze, stosunek przeto między płacami jednych i drugich pozostałby i w przyszłości mniej lub więcej ten sam co dawniej.

A tymczasem warunki bytu w niektórych naszych powiatowych miastach i miasteczkach, skutkiem rozszerzenia sieci kolejowej, powstania przedsiębiorstw przemysłowych i w ogóle w następstwie rozbudzającego się bądź co bądź coraz bardziej życia cywilizacyjnego, stają się niewątpliwie z każdym rokiem coraz trudniejsze, słuszną przeto wydaje się rzeczą, aby wyjątek od norm ustawy uczyniono tam, gdzie wyjątkowe stosunki tego wymagają. Temi względami powodowany, wnosi Wydział krajowy na uwzględnienie petycyj o wyjątkowe podwyższenie płac nauczycieli szkół pospolitych męskich w następujących dziesięciu powiatowych miastach i miasteczkach, a to: Bochni, Bóbrce, Brodach, Jarosławiu, Kolbuszowie, Kossowie, Myślenicach, Tarnobrzegu, Turce i Wadowicach.

Specyalne powody przemawiające za uwzględnieniem tych miejscowości podane są w petycyach i konkomitujących je opiniach Rad szkolnych okręgowych i Wydziałów powiatowych, tu wystarczy nadmienić, że Bochnia, Brody i Jarosław należą do większych miast w kraju i mogą mieć słuszną pretensję do równego traktowania z Nowym Sączem, Samborem, Jasłem, gdzie podwyższenie płac

już nastąpiło; Wadowice skutkiem powstania Sądu obwodowego i budowy nowej kolei, Tarnobrzeg wskutek dwukrotnego w tym roku pożaru i nowej kolei w zeszłym roku wybudowanej, doznały w ostatnich latach znacznej zmiany stosunków, mianowicie cen mieszkań i artykułów żywności, inne zaś z wymienionych miast i miasteczek oddawna znajdują się w warunkach, które polepszenia dotacyi nauczycielskiej wymagają.

Przechodząc do drugiej kategorii miejscowości według opinii Rady szkolnej krajowej, proponuje Wydział krajowy uwzględnienie petycyj o podwyższenie płac nauczycieli w następujących miejscowościach:

a) *w okolicy Krakowa*: w Bieńczycach, Bronowicach małych, Bronowicach wielkich, i w Mogile, które to miejscowości leżą w oddaleniu niespełna 7 kilometrów od Krakowa i wymagają zrównania co do płac z innymi sąsiednimi miejscowościami, którym podwyższenie takie już przedtem przyznano, jak Wola Justowska, Prądnik biały, Bielany;

b) *w okolicy Lwowa*: w Biłohorszczach, Grzybowicach, Krzywczycach, Laszkach murowanych, Malechowie, Podborcach i Zboiskach. Wszystkie te miejscowości leżą w bezpośredniej bliskości Lwowa, a bliskie to sąsiedztwo oddziaływa niekorzystnie na warunki bytu nauczycieli w tych wsiach. Nadto wnosi Wydział krajowy na uwzględnienie dwóch petycyj nie objętych kategoriami przez Radę szkolną krajową szczególnie poleconemi. Są to petycje nauczycieli szkół w Peczeniżynie i Zatorze. W obu tych miejscowościach płaca nauczycieli wymierzona jest według najniższej skali t. j. w kwocie 300 zł. dla starszych, a 200 zł. dla młodszych nauczycieli. Wymiar ten ze względu na stosunki w obu tych miejscowościach jest wprost rażący. W Peczeniżynie siedzibie destylarni naftowej, na wielką założonej skale, leżącym w okolicy gdzie jest ogromny napływ przedsiębiorców obracających znacznymi kapitałami, wszystkie ceny musiały oczywiście o wiele pójść w górę w ostatnich latach. Zator zaś jest miastem, w którym sama bliskość granicy szląskiej oddziaływać musi na ceny artykułów spożywczych.

Co do miary, w jakiejby proponowane podwyższenia płac nastąpić miały, Wydział krajowy uważa, że przez wzgląd na niepomysłne stosunki finansowe nie powinna ona przekraczać minimalnej kwoty 50 złr. w. a. rocznie dla kierowników i starszych nauczycieli w ogóle i oznaczonego w ustawie procentu tej kwoty dla młodszych nauczycieli w miastach i miasteczkach. Co zaś do młodszych nauczycieli pobierających tylko 200 zł. a. w. należałoby zdaniem Wydziału krajowego przyznać im podwyższenie o 50 zł. w. a. a to z tego powodu, że obliczając ich płacę według 60 procent płacy starszych nauczycieli w kwocie 350 zł. a. w. wypadłaby dla nich płaca tylko w kwocie 210 zł.

Efekt finansowy proponowanego niniejszem podwyższenia płac wyniesie według przybliżonego obliczenia Wydziału krajowego niespełna 3.500 złr. w. a. rocznie. Dokładne obliczenie jest teraz jeszcze niemożliwe z powodu, że niewiadomą jest jeszcze Wydziałowi krajowemu liczba nauczycieli nadetatowych z początkiem roku szkolnego 1888/9 ustanowionych.

Wydział krajowy wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1. Kierownikom i nauczycielom rzeczywistym szkół ludowych pospolitych w Bochni, Bóbrce, Brodach, Jarosławiu, Kolbuszowej, Kossowie, Myślenicach, Tarnobrzegu, Turce i Wadowicach, dalej w Bieńczycach, Bronowicach małych, Bronowicach wielkich, Mogile, w Biłohorszczach, Grzybowicach wielkich, Krzywczycach, Laszkach murowanych, Malechowie, Podborcach i Zboiskach wreszcie w Peczeniżynie i Zatorze, — przyznaje się od dnia 1. Stycznia 1889. w drodze wyjątkowej stałe podwyższenie płacy w kwocie po 50 zł. w. a. rocznie.

2) Nauczycielom młodszym w powyższych miejscowościach wymierzoną zostanie płaca w stosunku oznaczonym ustawą według płac pobieranych przez starszych nauczycieli, z tym jednakże wyjątkiem, że nauczyciele młodszy pobierający minimalną płacę 200 zł. rocznie otrzymają podwyższenie na 250 zł. a. w. rocznie.

3) Upoważnia się Radę szkolną krajową do zaasygnowania nauczycielom powyższych płac podwyższonych z funduszu szkolnego krajowego od dnia 1. Stycznia 1889 roku.

We Lwowie, dnia 22. Września 1888.

*Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem
Księstwem Krakowskiem.*

Marszałek krajowy :

Jan Tarnowski w r.

Sprawozdawca :

Oktaw Pietruski w. r.

Członek Wydziału krajowego.

O d p i s

odezwy Rady szkolnej krajowej z dnia 30. Sierpnia 1888. l. 12140
do Wydziału krajowego.

Odnosnie do szacownej odezwy z 24. stycznia b. r. l. 2.800 ma zaszczyt Rada szkolna krajowa przesłać Świątnemu Wydziałowi w załączeniu sprawozdania Rad szkolnych okręgowych w sprawie petycyj sejmowych o podwyższenie płac nauczycielskich w Kolbuszowie, Turce i powiecie turczańskim, powiecie krakowskim, Majdanie, Osieku, Myślenicach, Zatorze, Wadowicach, Peczeniżynie i okolicy, Sobniowie, Brzyszczech, Kołomyi, Izdebniku, Szczawnicy, Żabokrukach i Trybuchowcach, Mikołajowie, Bóbrce, Strzeliskach nowych, Bochni, Kossowie, Brodach, Siemianówce, Mikłaszowie, Malechowie, Laszkach murowanych, Krzywezcach, Kleparowie, Jaryczowie nowym, Hermanowie, Grzybowicach wielkich, Glinnie, Biłohorszczach, Żydatyeczach, Zuchorzycach, Zboiskach, Rzęśni ruskiej, Prusach, Podborcach, Mostkach, Jarosławiu, Tarnobrzegu, Nowem Siole, Przemyślu, Niżankowicach, Sokalu, Dmytrzu, Jaśle, Frysztaku.

Rada szkolna popiera przedstawione w tych sprawozdaniach Rad szkolnych okręgowych wnioski co do możliwego uwzględnienia wszystkich dołączonych petycyj z wyjątkiem nauczycieli w Żabokrukach, Trybuchowcach, Mikołajowie, Siemianówce, Hermanowie, Zuchorzycach, Mostkach, Dmytrzu, Jaryczowie nowym i Niżankowicach.

Na szczególniejsze uwzględnienie zasługują zdaniem Rady szkolnej krajowej petycje nauczycieli szkół istniejących w miastach i miasteczkach powiatowych, gdzie z powodu siedziby władz jest większa drożyzna, jak również nauczycieli szkół istniejących w najbliższej okolicy Lwowa i Krakowa.

